

Vsiljuje se tudi želja po pregledih obsežnejših medobčinskih regij, pa tudi manjših regij (mikroregij), sestavnih delov občin (območij krajevnih skupnosti). Toda te želje nas vodijo nedvomno že predaleč: te naloge bo morala izpolniti zaželena in že predvidena regionalnogeografska monografija Slovenije, ki pa zato ne bo mogla in smela biti preobremenjena z leksikalnimi podrobnostmi.

Svetozar Ilesič

Geografski zbornik XX, SAZU, Geografski inštitut Antona Melika, Ljubljana 1980/1981, 208 strani.

Povsem tiho in neopazno je izšla jubilejna številka Geografskega zbornika, ki jo je uredil neumorni akademik prof. dr. Svetozar Ilesič. Geografski zbornik tako še naprej uspešno skrbi za izdajo tehtnih, obsežnejših geografskih razprav, ki širijo naša spoznanja o slovenskih pokrajinah in plemenitijo teorijo in metodologijo geografskega proučevanja. Akademiku Ilesiču je skupaj s sodelavci uspelo zbrati številne raziskovalce, ki so se po skupni metodologiji lotili sistematičnega raziskovanja poplavnega sveta že v številnih slovenskih pokrajinah. Pred nami so tri študije, v katerih nam proučevalci poplavnega sveta z različnega zornega kota predstavljajo vzroke in posledice poplav v različnih pokrajinsko-ekoloških enotah Slovenije (Planinsko polje, Grosupeljska kotlina in Krka pod Otočcem). Zaradi temeljitega poznavanja terena in širšega vpogleda v metodologijo proučevanja ter enotno zasnovanega programa raziskovanja poplavnega sveta imajo raziskave teoretičen in praktičen pomen.

Uvodna razprava I. Gamsa celovito predstavlja **Poplave na Planinskem polju** (z 8 tabelami, 2 diagrami, 5 slikami in karto v prilogi, str. 29). Priznani in ugledni strokovnjak za raziskovanje krasa se je lotil proučevanja na najbolj klasičnem kraškem polju v Sloveniji, kjer se še vedno krešejo nasprotujoča mnenja o njegovi bodoči gospodarski izrabi. Študija je prispevek k lokalni geografiji Planinskega polja, nič manj pa ni pomembna osvetlitev sprememb v poplavah, ki so jih povzročili človekovi posegi v naravo. V uvodnem poglavju o recentnih geomorfoloških procesih ob poplavah v odnosu do nastanka poplavne ravnice avtor ugotavlja, da prinašajo podzemeljske vode na Planinsko polje le malo plavja, nekaj več ga je le ob dolgotrajnih poplavah. Dotočna voda ni enaka in jo avtor deli na Pivko, podzemeljski dotok naravnost izpod Javornikov, dotoki iz območja Cerkniškega polja in Rakovega Škocjana, drobni pritoki na jugozahodni strani Planinskega polja v podnožju Planinske gore, pritoki Unice s kvartarne naplavine znotraj Planinskega polja in izviri pod Grčarevcem. Avtor ugotavlja, da je ostalo kljub dolgoletnemu raziskovanju za potrebe načrtovane HE Verd z akumulacijo na Planinskem polju še več odprtih vprašanj glede vodne bilance ob visokih vodah.

Poplave so najpogostejše novembra in decembra, leta 1801 pa je največja voda segala verjetno do nadmorske višine 455 m ali celo malo višje. Pogoste poplave škodujejo kmetijstvu, zlasti v preteklosti pa so pomenile pomembno prometno oviro. Z deforestacijo loga in s spremembami v strugi Unice je človek spremenil značaj vsega površja poplavne ravnice, spuščanje vode iz umetno povečanega Cerkniškega jezera po l. 1963 pa je povečalo poplave na Planinskem polju, zlasti v spomladanskih mesecih. Pisec razprave po koreniti analizi socialno-ekonomskih razmer vasi zaključuje, da bi moralo biti, zaradi razmeroma dobre zemlje, ki je na krasu sicer primanjkuje, bodoče planiranje izrabe Planinskega polja večnamensko.

Drugi del jubilejne številke je namenjen študiji D. Mezeta, ki je ob sodelovanju F. Lovrenčaka in A. Šercija predstavil **Poplavna področja v Grosupeljski kotlini** (z 2 tabelama, 37 slikami in 2 kartama v prilogi, str. 59). Poglobljena in pretehtana študija prinaša nove rezultate ne le pri temeljitejšemu poznavanju poplav Grosupeljske kotline, temveč vseh njenih geografskih potez, zlasti pa kraškega, poplavnega Radenskega polja kot jugovzhodnega podaljška Grosupeljskega polja. Vrednost študije podkrepi še podatek, da ima Grosupeljsko polje fluvio-kraški značaj, kar je bilo potrebno podrobneje razčleniti in upoštevati

pri razčlenjevanju vzrokov in posledic poplav. D. Meze je s sodelavcema razširil geografsko dokaj skopo obravnavo Grosupeljske kotline, saj je po zaslugi D. Mezeta (Geografski vestnik 1977) bolj osvetljeno le Radensko polje. Rečna mreža je kljub prevladi karbonatnih kamnin dokaj gosta, kar je brez dvoma posledica precejšnega deleža dolomita. Med tremi reliefnimi tipi je razumljivo podrobneje predstavljena široka danja aluvialna ravnica. Prst in rastje poplavnega sveta Grosupeljskega in Radenskega polja je zelo temeljito in konkretno predstavil F. Lovrenčak. Zaradi različne odeje prsti poplavnega sveta obeh polj so prsti predstavljene za vsako polje posebej. Prekomerna navlaženost prsti kot posledica poplav, visoke talne vode in deževnice se odraža v vrsti lastnosti prsti, rastju in usmerjenosti kmetijske izrabe, saj prevladuje travno rastje.

Na Grosupeljskem polju so z obsežnimi regulacijami poplave skoraj v celoti odpravili, zelo pogoste pa so na Radenskem polju, na kar so vplivale tudi regulacije na Grosupeljskem polju. Nastopajo tri vrste poplav: pogostne redne, pogostne srednje in maksimalne poplave. Samo Radensko polje je v povprečju poplavljeno pol leta. Največja poplava, ki jo pomni sedanji rod, je bila septembra 1933. Po mnenju Mezeta je Radensko polje značilna pokrajina mokrotnih tal, ki so rezultat pogostnih poplav, zato so vsa naselja izven poplavnega oziroma mokrotnega sveta. A. Šercelj pa je prispeval podrobno pelodno analizo vzorcev iz Grosupeljščice.

»Geografske značilnosti poplavnih območij ob Krki pod Otočcem« predstavlja skupina avtorjev, in sicer: M. Šifrer, F. Lovrenčak in M. Natek (z 10 tabelami, 13 risbami, 49 slikami in 3 kartami v prilogi, str. 113). Študija pa se ne zadovoljuje zgolj s prikazom poplavnih področij ob Krki pod Otočcem. Avtorji so morali pri tolmačenju številnih značilnosti poplav seči bolj na široko in vključiti v pregled celotno porečje Krke. Fizičnogeografske značilnosti poplavnih območij v porečju Krke so delo M. Šifrerja. Avtor je argumentirano označil pogloblitve morfogogenetske značilnosti celotnega porečja Krke, saj vplivajo tudi na razširjenost in pogostost poplav. Poudarja pomen tektonike, ki je po njegovem mnenju odločilna tudi pri tolmačenju zelo različne širine dolinskega dna vzdolž Krke. V obdobju širokopoteznega würmskega nasipavanja je poleg Krke in njenih pritokov pomembna tudi Sava, ki je za Krko pomenila vseskozi osnovno akumulacijsko in erozijsko bazo.

V dolini Krke ločuje M. Šifrer tri glavna poplavna področja, in sicer pod Sotesko, dalje med Selom in Srebrničami in ob spodnjem toku potoka Prečna in tretje od gradu Struge do poplavnega sveta Save. Zadnje poplavno področje je od vseh treh najboljše in je bilo zato deležno posebne pozornosti. Ob največjih poplavah je ob Krki pod vodo kar 5210 ha površja. V Kostanjeviški kotlini prihaja do poplav izredno pogosto, saj nastopajo redno in tudi večkrat na leto.

Tudi v tej študiji je prst in rastje podrobneje obdelal F. Lovrenčak. Na razlike v odeji prsti in rastju, ki se kažejo v samem poplavnem svetu, je močno vplivala razlika med sedimenti, predvsem različna zrnatost matične osnove. Zato je razumljivo, da je osnovna delitev prsti na poplavnem svetu zasnovana na razlikah v matični osnovi. Avtor deli prsti na tiste, ki so nastale na pretežno glinasto-ilovnatih do ilovnato-glinastih holocenskih sedimentih in tiste na pečeno-prodnem substratu potokov izpod Gorjancev. V poplavnem svetu pritokov in marsikje ob Krki se širi travno rastje, vzdolž samih vodotokov pa se ob Krki in njenih pritokih razrašča grmovno-drevesno rastje v obliki dolgih in ozkih pasov.

M. Natek v poglavju o pogloblitvah družbeno-geografskih značilnosti poplavnega sveta Krke pravilno ugotavlja, da moramo pojave in procese obravnavati v medsebojni funkcionalni pogojenosti in povezanosti. Z argumenti nam podkrepi trditev, da je praktično celotno omrežje Krkinih pritokov na območju Krške kotline rezultat človekovega življenja in dela v pokrajini. S stopnjevanjem deagrariacije pa žal pojenjuje skrb za negovanje zamočvirjenih in poplavnih predelov. Navedeno trditev podkrepi tudi podatek, da je od 192 obratov na vodni pogon le še slaba četrtnina takih, ki so sposobni rednega ali občasnega dela. Obsežno in zanimivo študijo zaključuje izčrpen seznam literature in virov.

Dušan Plut